

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

УДК 336.72

Амбарчян Вікторія Самвелівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Київський національний університет технологій та дизайну

Новак Марія Володимирівна

студент

Київський національний університет технологій та дизайну

Амбарчян Виктория Самвелевна

кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Киевский национальный университет технологий и дизайна

Новак Мария Владимировна

студент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Ambarchyan Victoria

PhD, Associate Professor of Accounting and Auditing
Kyiv National University of Technology and Design

Novak Maria

student

Kyiv National University of Technology and Design

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУТЬ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ

THE ECONOMIC SUBSTANCE OF FIXED ASSETS

Анотація. Досліджено економічну суть основних засобів.

Ключові слова: Економічна суть, основні засоби, бухгалтерський облік.

Аннотация. Исследована экономическая суть основных средств.

Ключевые слова: Экономическая сущность, основные средства, бухгалтерский учет.

Summary. The economic essence of fixed assets.

Key words: The economic essence, fixed assets accounting.

Дослідження поняття основних засобів у сучасній економічній науці розробляється вченими здебільшого у сфері бухгалтерського обліку, фінансів, інвестицій, економіки підприємства та інших напрямів економічних знань.

Протягом усієї історії розвитку світової економічної думки, починаючи з XVIII ст., триває вивчення проблем руху основних засобів, їх відтворення в різноманітних умовах, обігу їх елементів. Досліджується ефективність основного капіталу для підприємства, розглядається його роль у процесі виробництва на кожному етапі розвитку суспільства, розробляються методичні підходи до вивчення цієї категорії. Проте поняття основних засобів залишається доволі дискусійним протягом усього розвитку економічної науки.

Першим вченим, який виділив поняття «основний капітал», а також розглядав його як частину капіталу, був А. Сміт, який у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776 р.) досліджував природу капіталу, його нагромадження і застосування. Він вперше застосував терміни основний та оборотний капітал. До основного капіталу А. Сміт відносив машини та різноманітні знаряддя праці, промислові і торгівельні будівлі, будівлі на фермах, склади, «поліпшення землі» (розчищення, осушення, удобрення), та інші предмети, які, залишаючись у незмінній натурально-речовій формі, приносили дохід. Окрім того, він зазначав, що основний капітал у обігу не знаходиться, так як увесь час знаходиться у власності однієї людини, а прибуток він приносить тільки за допомогою оборотного капіталу [8].

Таким чином, на думку К. Маркса, головна розбіжність між основними і оборотним капіталом полягає у способі перенесення вартості на новостворений продукт. Першим, хто дав досить глибоке для XVIII сторіччя визначення капіталу був фізіократ Ф. Кене. Розглядаючи капітал в уречевленій формі, економіст писав про те, що останній – це не гроші, а ті засоби виробництва, за допомогою яких створюється «чистий продукт». Він започаткував поділ капіталу на основний і оборотний. [9]

У сучасній науці поняття «основні засоби» часто ототожнюють з поняттям «основні фонди». Зокрема, І.О. Бланк зазначав: «Основні засоби – сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово беруть участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами». Однак існуюча різниця у цих двох поняттях активно дискутується в економічній науці. [5, с. 227]

Іншим важливим критерієм при визначенні поняття «основні засоби» Й. С. Завадський, Н. Д. Бабяк, В. М. Бойко, П. Т. Вашків, А. Б. Борисов, І. А. Бланк, В. В. Сопко, В. С. Сухарський Ю. В. Неміш, О. Г. Агрес вважають амортизацію, тобто «поступове, в міру зношення, перенесення вартості основного засобу на продукцію, що виробляється підприємством». З їх точки зору, основні засоби – це засоби праці (матеріальні активи), які тривалий час (більше 365 днів або протягом декількох операційних циклів) приймають участь у виробничому процесі/господарській діяльності, зберігають свою натурально-речову форму і по частинах переносять свою вартість на виготовлений продукт (шляхом амортизаційних відрахувань). Підтримуючи думку науковців, слід зазначити, що амортизація є одним із суттєвих критеріїв ідентифікації об'єкта основних засобів.

Слід зауважити, що деякими авторами при визначенні сутності основних засобів звужується сфера їх використання. Так, наприклад, Й.С. Завадський, В. М. Бойко, П. Т. Вашків, А. Б. Борисов, В. В. Сопко, П. С. Безруких вважають, що сферою використання основних засобів є лише «виробничі 13 процеси». Але основні засоби використовуються як у процесі виробництва, так і під час постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій. [2]

Отже, вважаємо, що дане визначення основних засобів є дуже вузьким, оскільки не враховує інші сфери їх використання. Саме тому наступна група науковців, серед яких А. Б. Борисов, Ф. Ф. Бутинець, А. Г. Загородній, Г. А. Вознюк, Н. Н. Грабова, В. С. Сухарський, О. Г. Агрес, Ю. В. Неміш наголошує на необхідності конкретизації сфери використання основних засобів – у

виробничій або невиробничій діяльності підприємства (під час виконання адміністративних та соціальних функцій). В той же час цими авторами (окрім О. Г. Агрес, Ю. В. Неміш, В. С. Сухарський, А. Б. Борисов) поняття «основні засоби» не пов'язується з амортизацією. Слід зазначити, що більшість науковців при розкритті змісту поняття «основні засоби» обов'язковим критерієм визнання об'єкту основних засобів вважають термін їх корисного використання, який може бути понад один рік або операційний цикл, якщо він більше року. Погоджуємося з цією позицією, оскільки підприємство придбаває основний засіб з метою його тривалої експлуатації під час господарської діяльності. [1]

Такі науковці, як В. В. Сопко, В. Н. Сердюк, О. Г. Агрес серед критеріїв визнання об'єктів основних засобів додають вартісний критерій такого об'єкта.

На їхню думку, основні засоби – це засоби праці, вартість яких перевищує встановлений підприємством ліміт. На нашу думку, це не цілком доречно з погляду на високу інфляцію. На основі проведених досліджень сутності категорії «основні засоби» пропонуємо наступне визначення даної економічної категорії, зокрема, матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом всього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік), використовуються як під час здійснення господарської діяльності, так і під час виконання підприємством 14 адміністративних чи соціально-культурних функцій та по частинах переносять свою вартість на результат власної діяльності – виготовлений продукт, надані послуги або товар.

Економічна сутність і матеріально - речовий зміст основних засобів слугують визначальними характеристиками в окресленні їх значення для здійснення відтворювальних процесів, функціонування та розвитку будь-якого виробництва. Вся сукупність наявних засобів складає найбільшу за питомою вагою частину національного багатства країни. Основні засоби визначають характер матеріально-технічної бази виробничої сфери на різних етапах її

розвитку. Зростання і вдосконалення засобів праці забезпечують безперервне підвищення технічної оснащеності та продуктивності праці виробничого персоналу. [7]

Таким чином можна зазначити, що визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України, які регулюють їх бухгалтерський облік, призводять до деякої плутанини щодо розуміння їх сутності, оскільки при встановленні критеріїв віднесення об'єкту до основних засобів перевага надається їх призначенню. В той же час норми податкового законодавства акцентують увагу на особливостях визнання об'єкту основних засобів активом, і тобто лише у тому випадку, коли його застосування відбувається виключно «для використання у господарській діяльності платника податку».

Література:

1. Аренс А. Аудит / А. Аренс, Дж. Лоббек // [Пер. с англ.; гл. редактор сериї проф. Я.В.Соколов]. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
2. Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку / Ю. А. Бабаєв. – К. : Вища школа, 2009. – 692 с.
3. Бабин І. М. Методологічні та організаційні основи первинного обліку на підприємствах сфери послуг / І. М. Бабин // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки. Вип. 7, ч. 1. – Кіровоград : КНТУ, 2005. – С. 288-290.
4. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України / Н. Д. Бабяк // Теорія і практика перебудови економіки. - 2011. – С. 61-64.
5. Базилевич В.Д. Історія економічних вчень: підручник / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2005. – 567 с.
6. Барановська Т. В. Сутність аналітичних процедур в аудиті через призму економічного аналізу / Т. В. Барановська // Вісник ЖДТУ. – 2010. - № 4. – С. 11-16.

7. Безруких П. С. Организация бухгалтерского учета на предприятии / П. С. Безруких. – М.: Финансы, 1998. – 205 с.
8. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия / Бланк И.А. - Киев: Эльга, Ника-Центр, 2003. - 446 с.
9. Богуцька Л. Т. Облік і аналіз інвестиційної нерухомості будівельних організаціях : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Лілія Тарасівна Богуцька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 211 с.
10. Богуцька Л.Т. Деякі аспекти обліку інвестиційної нерухомості / Л. Богуцька // Економічний аналіз: зб. наук. праць каф. екон. аналізу ТНЕУ. – Тернопіль, 2010. – Вип. 6. – С. 183-191.